

VREEMD DING

INSPIRATIEMAP

0. VOORAF	3
• Waarover gaat deze voorstelling?	3
• Toelichting bij deze inspiratiemap	3
• Credits.....	4
1. VREEMD	5
• Maak eens een vierkant ei.....	5
• De vier tafels van werkelijkheid en schijn	5
• Het onbreekbare ei van Columbus	7
• Op eieren lopen	7
• Waarom zijn komkommers recht?	8
• Vier voetbalvarianten en waarom de spelregels veranderen soms de beste oplossing is	9
• Gebodsbordjes maken.....	10
• Maak van iets plat een 3D versie	10
• Woordebeelden	11
• Heb ik mijn konijn of heeft mijn konijn mij?.....	12
• Kleur mij wit.....	12
• Woordsommen	13
• Een zo lelijk mogelijke tekening.....	13
• Ogen dicht.....	13
• Zonder pen en potlood	13
2. TIJD	14
• Filosofische vragen over tijd	14
• Achttien gedichten en één boek	15
* Hoe weet je dat de tijd bestaat?	16
* Hoe zou het zijn als de tijd niet bestond?.....	16
* Kan de tijd echt vliegen?.....	17
* Waar blijft de tijd?.....	17
* Hoe dood je de tijd?	17
* Kan de tijd verdwijnen	18
* Is er altijd morgen weer een dag?	18
* Hoe voelt het als de tijd stopt?	19
* Wanneer ben je ergens op tijd?.....	19
* Kun je langzamer zijn dan de tijd?	20
* Duren uren altijd even lang?.....	21
* Kun je alle tijd hebben?.....	21
* Kun je door de tijd reizen?.....	22
* Wanneer begint iets?	23
* Wanneer begin je met bestaan?	23
* Was er al iets voor de aarde bestond?	24
* Komt de toekomst naar je toe?.....	24
* Jij en ik.....	25
* Nu is later vroeger Een Boek over de tijd Joke van Leeuwen	26
• Hoe lang duurt 1 minuut?	28
• De tijd wegen	28
• De tijd in woorden vangen.....	28
• De tijd tellen in grootouders en schildpadden.....	29
• De tijd vasthouden.....	29
• De tijd beleven: maak zelf een zandloper	29

0. VOORAF

WAAROVER GAAT DEZE VOORSTELLING?

Is praten tegen een kat vreemd? Of een boer laten na het eten? En wie bepaalt eigenlijk wat vreemd is? In de voorstelling *Vreemd Ding* kom je terecht in een wereld vol wonderlijke gebruiken en merkwaardige regels.

Een kind en haar moeder wonen samen in een kleurrijke woonkamer met een bank en een TV. Ze doen alles samen: bloemschikken, opruimen, liedjes zingen, de was. Dag in, dag uit, omdat de moeder het zegt. 'Houd je aan de regels, vooral als je ze niet begrijpt'.

Het nieuwsgierige kind doet erg haar best om goed te luisteren naar wat er van haar wordt gevraagd. Maar wat gebeurt er als ze besluit om de regels te doorbreken en haar eigen weg te gaan? Volg haar op een ontdekkingsreis waarin niets meer is wat het lijkt.

“Met *Vreemd Ding* wil ik niet focussen op hoe we van elkaar verschillen, maar juist op wat we delen. Toen ik als kind naar een vreemd land verhuisde, dacht ik dat ik een kameleon moest zijn en me steeds moest aanpassen. Wat ik kinderen wil laten zien, is dat je pas echt contact kunt maken als je - ook bij anderen - jezelf durft te zijn.” **Evgenia Brendes**

TOELICHTING BIJ DEZE INSPIRATIEMAP

Deze map wil je geen tekst en uitleg geven bij de voorstelling.

Geen voor- en/of nabeschouwingen geven. Ze wil je inspireren om zelf met je klas aan de slag te gaan. Vóór of na 'Vreemd Ding'.

Ze bestaat uit twee grote delen: VREEMD en TIJD.

Je vindt hier denk- en doe-opdrachten. Serieuze en zotte.

Je hoeft natuurlijk ook niet alles te doen.

Kies wat bij jou en je klas past.

Veel plezier ermee!

CREDITS

concept:	Evgenia Brendes
makers:	Evgenia Brendes & Bram Coopmans
acteurs (Vlaamse tournee):	Evgenia Brendes & Roel Swanenberg
eindregie :	Jef van Gestel
decor en kostuumontwerp:	Sacha Zwiers
lichtontwerp:	Tim Clement
dramaturgie:	Martine Manten
muziek:	Kaspar Schellingerhout
artistieke coaching:	Bart van Nuffelen
inspiratiemap inhoud en tekst:	Ilse Daems
inspiratiemap vormgeving:	Anneke Van der Kinderen
producenten:	HNTjong & Marthaltentatief en met dank aan hetpaleis
coproductie:	Perpodium, met de steun van de taxshelter van de Belgische Federale Overheid

1. VREEMD

*In deze voorstelling gebeuren wonderlijke dingen. Maar wat is 'vreemd' en wat is 'ge-
woon'? En wie bepaalt dat?*

*Marcel Proust heeft gelijk als hij zegt dat 'de beste ontdekkingsreizen niet de reizen door
onbekende landen zijn, maar de reizen waardoor je de wereld met andere ogen gaat zien.'
Daarom in dit eerste deel van deze map: een boel bizarre to do's en plezante [denk]opdrachten.
Onder het motto 'alles kan en fantasie is waar.'*

't Amusement ermee!

MAAK EENS EEN VIERKANT EI

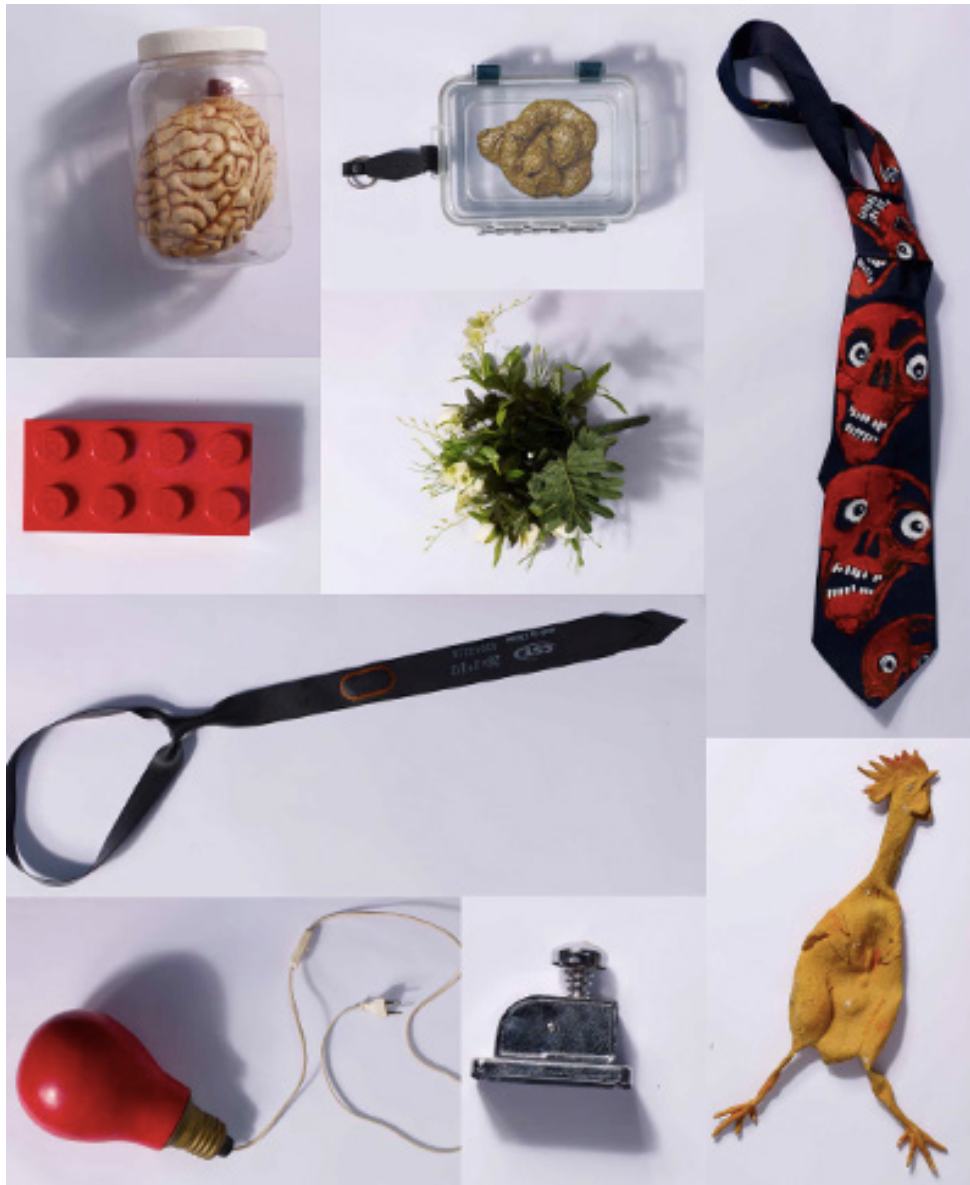
Het klinkt onwaarschijnlijk en toch kan het: een echt kippenei volstrekt vierkant maken.
Dat doe je zo:

Kook het ei in 8 minuten hard. Die tijd is belangrijk. 8 minuten. Niet meer. Niet minder. Laat
het ei daarna niet in koud water 'schrikken' maar pel het warm. Pers het dan in een vierkant
vormpje van ongeveer 4x4x4cm [bij AVA verkopen ze voor geen geld plastic kubusjes om
suikerbonen in te doen die hiervoor prima geschikt zijn]. Doe desnoods een elastiekje rond
het kubusje om het deksel zeker op zijn plaats te houden. Zet het minstens een uur in de
ijskast. Haal daarna het ei uit zijn vormpje. Het ei ziet er nu uit als een grote dobbelsteen.
Laat je klas het tonen aan andere klassen en juffen/meesters. Toen ik dat bij ons op school
deed, zei een van hen: 'het lijkt echt maar het is niet echt. Het kan niet echt zijn want een
kip heeft toch geen vierkante poep.'

Hou daarna een gesprek met hen over 'dingen die anders [kunnen] zijn dan ze lijken.'

DE VIER TAFELS VAN WERKELIJKHEID EN SCHIJN

Je verzamelt een paar gewone en een aantal 'spannende' voorwerpen bv. nephersens
en een fopdrol, plastic bloemen, een brooddoos in de vorm van een legoblok, een beschil-
derde plastron en eentje gemaakt van de binnenband van een fiets, een nietjesmachine
die werkt zónder nietjes, een bizarre lamp,....Het hoeven absoluut niet deze voorwerpen
te zijn. Om het even welk ding is goed, zolang er maar dingen tussen zitten die iets dubbel-
zinnigs hebben.

Een paar suggesties: een namaakbloem, een speelgoedauto, een sprookjesboek, een patat in de vorm van een kat gesneden, een papieren vliegtuig, een foto van iemand in de klas, een kunstgebit, een spiegel,...

Je zet ook 4 tafels klaar.

Op elk van die tafels ligt een blad met een [telkens andere] tekst:

- lijkt echt en is echt
- lijkt echt maar is niet echt
- lijkt niet echt maar is echt
- lijkt niet echt en is niet echt

Het is de bedoeling dat een kind een voorwerp neemt, het op de tafel legt waar het volgens hem/haar thuishoort en argumenteert waarom.

Als een ander kind het daar niet mee eens is, mag hij/zij naar het voorwerp gaan en het op een andere tafel leggen mét de argumenten waarom 'ie dat doet.

Een boeiende oefening in leren onderscheiden wat echt is en wat niet.

En in argumenteren!

HET ONBREEKBARE EI VAN COLUMBUS

Daag iemand uit om een ei te breken. Hij/zij zal je aankijken alsof je je verstand hebt verloren en je hersenen zijn geklutst.

Laat hem/haar dan deze truc doen:

Wat heb je nodig?

- een rauw ei
- plastic vershoudfolie [maar het kan eigenlijk ook zonder]

Hoe doe je het?

- wikkel het ei in de vershoudfolie en geef het aan je proefpersoon
- vraag om het in z'n handpalm te nemen en zijn vingers te sluiten zodat ze om het ei heenzitten
- vraag je proefpersoon om te knijpen zo hard hij kan
- hij kan zo hard knijpen als hij wil maar het ei gaat niet kapot

Hoe komt dat?

- de schaal van een ei is wel bijzonder breekbaar maar de vorm is een van de sterkste vormen die bestaan
- gelijkmatig verdeeld: de druk komt niet op 1 punt terecht en daardoor breekt het ei niet.

OP EIEREN LOPEN

Die uitdrukking betekent 'erg voorzichtig zijn'

Toch is echt op eieren lopen niet onmogelijk.

Doe de test.

Wat heb je nodig?

- een paar eierdozen met telkens 12 eieren erin

Hoe doe je het?

- leg de eierdozen op stapafstand van elkaar
- ga voorzichtig op 1 karton staan en stap dan rustig van het ene karton naar het andere. De eieren zullen niet breken.

Hoe komt dat?

- de doos waar de eieren inzitten, is te vergelijken met onze schedel en ribbenkast. Die kunnen allebei behoorlijk wat druk verdragen zonder te breken.
- Je mag wel niet springen. Als je springt ben je immers veel zwaarder en die druk kunnen de eieren niet aan.

WAAROM ZIJN KOMKOMMERS RECHT?

Het is een klassieker onder de waaromvragen: waarom zijn bananen krom? Stel je voor dat je het antwoord wil weten, maar dat je geen internet hebt, geen boeken, helemaal niks. Alleen maar bananen. Hoe ga je dat aanpakken? Aan de bananen kan je het niet vragen, je kan alleen mogelijke hypothesen bedenken en dan proberen achterhalen wat de meest waarschijnlijke is.

STAP 1

Geef je klas de mogelijke hypothesen die hieronder staan. Laat hen [eerst zonder dat ze het op internet of in boeken mogen opzoeken] uitmaken wat volgens hen de meest waarschijnlijke oorzaak is en waarom.

- bananen zijn krom omdat ze horizontaal uit een tak groeien | door de zwaartekracht buigen ze naar beneden en dus worden ze krom
- bananen zijn krom doordat de ene kant van de banaan harder groeit dan de andere | dat is zo omdat er op 1 kant meer zonlicht valt
- bananen zijn krom doordat dit zo genetisch is vastgelegd | kromme bananen kunnen hun zaadjes beter verspreiden en daarom zijn bananen in de loop van de tijd krom geworden
- bananen zijn helemaal niet krom | dat is gezichtsbedrog
- bananen zijn in Europa krom omdat Europeanen dat mooi vinden | kromme bananen worden speciaal voor Europese klanten uitgezocht en naar hier verscheept | in het overgrote deel van de wereld zijn bananen gewoon recht

STAP 2

Allemaal mogelijke antwoorden en het goede antwoord zit er niet eens tussen. Laat je klas dat antwoord opzoeken.

STAP 3

Laat je klas een reeks mogelijke antwoorden bedenken op de vraag: waarom zijn komkomers recht?

Wat is het meest waarschijnlijke antwoord en waarom?

VIER VOETBALVARIANTEN OF WAAROM DE SPELREGELS VERANDEREN SOMS DE BESTE OPLOSSING IS

Het is tijdens de speeltijd dikwijls hetzelfde. Bij 'vrij spel' in de jeugdbeweging ook: veel jongens willen voetballen. De meeste meisjes niet. Erover praten verandert daar niks aan. Afwisselen evenmin. Als 't voetbal is zijn de meeste jongens content. Bij 'elastiek springen' bijna alle meisjes en nauwelijks jongens.

Toch is er een manier om voetbal te spelen die voor iedereen tof is. Maar dan moet je wel de spelregels durven veranderen. Zodat de goeie sjotters onder de jongens hun techniek kunnen blijven trainen en de meisjes en voetbalhaters onder de boys niet slechter spelen dan de voetbalfanaten.

Hieronder vind je vier manieren om van voetbal een totaal ander spel te maken dat toch een beetje hetzelfde blijft:

1. voetbal met bewegende keepers

Leg een plank op het hoofd van je doelmannen [of vrouwen] en laat die goals op het veld rondlopen zoals de andere spelers.

2. voetbal à la Ronquière

Speel voetbal niet op een plat veld maar op een hellend vlak of helling. De voetbalfanaten moeten naar boven sjotten, de voetbalhaters naar beneden. Daarna omgekeerd.

3. voetbal in het pikkedonker

Speel het 's nachts met pillampen.
Heel spannend: je herkent je eigen elftal niet.

4. levende sjotterskas

Maak de spelers met touwen aan elkaar vast volgens de opstelling van een tafelfootbalspel of sjotterskas en als de bal 'buiten' is moet de scheidsrechter hem gaan halen.

Kies daarna met je klas een nieuw spel. Verander samen de spelregels op zo'n manier dat het ook echt een 'ander spel dan anders'.

GEBODSBORDJES MAKEN

Verzamel met je klas de teksten van veel voorkomende verbodsbordjes.

Bijvoorbeeld:

- 'verboden op het gras te lopen'
- 'niet aanraken aub'
- 'verboden te voetballen'

Maak daarna met hen een omgekeerde denkoefening en laat ze 'gebodsbordjes' maken.

Bijvoorbeeld:

- 'gelieve vooral op het gras te lopen'
- 'raak mij aan aub'
- 'gebruik deze garagedeur alstublieft als goal'

Het is het plezierigst als je hier niet alleen over praat, maar de verbodsbordjes [of foto's ervan] ook fysiek verzamelt. En daarna de gebodsbordjes effectief maakt en plaatst.

Bijvoorbeeld door bij de kunstwerken die je in de klas hebt gemaakt bordjes te hangen met 'raak mij aan aub' of 'streek mij'.

En door op de muur van de speelplaats een bord te hangen met 'gebruik mij als goal aub'.

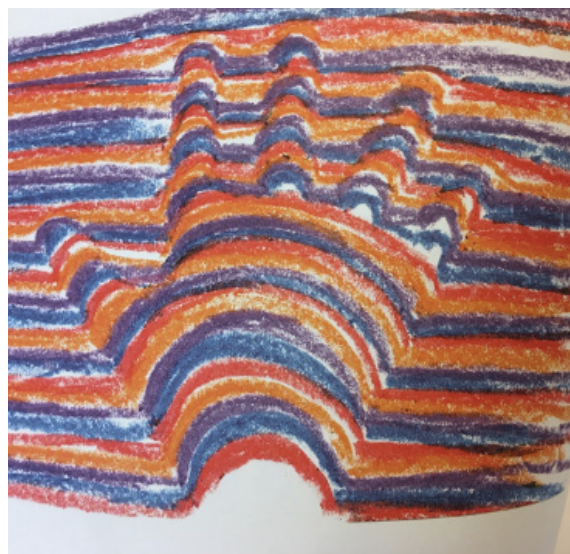
MAAK VAN IETS PLAT EEN 3D VERSIE

Leg de hand waarmee je niet schrijft/tekent op een blad papier. Ga met een potlood rond de omtrek van je hand en een stukje van je pols. Daarna teken je met een stiftpen horizontale lijnen: begin aan de linkerkant van je blad met een rechte lijn tot je de omtrek van je hand bereikt hebt. In het binnenste gedeelte van je hand trek je een gekromde lijn tot je de andere rand van je hand hebt bereikt. Daarbuiten ga je weer verder met een rechte lijn.

Kleur daarna de ruimtes tussen de lijnen een voor een in.

Als je klaar bent met de eerste kleur, neem je een andere. Enzovoort.

Ga door met deze techniek tot je alles [hand zelf en de ruimte erbuiten] hebt ingekleurd. Je zal het 3D effect steeds duidelijker zien: je hand lijkt wel uit het papier te komen!

WOORDBEELDEN

Laat je leerlingen zich inspireren door deze 'woordbeelden'.
Vraag hen daarna om zelf een ander woord te kiezen en dat op te schrijven op zo'n manier dat het woord meteen ook iets zegt over wat het betekent.

hon

bed

koekje

Fluit

nee

LADDER

veer

put

HEB IK MIJN KONIJN OF HEEFT MIJN KONIJN MIJ?

Net als bij 'Alice in Wonderland' speelt in 'Vreemd Ding' een wit konijn een belangrijke rol. Hou met je klas een gesprek over de vraag 'heb ik mijn konijn of heeft mijn konijn mij?' aan de hand van deze redenering/tekst:

mijn konijn zit in zijn hok

hij heeft een hok
en ik heb hem

ik heb een konijn
want hij is van mij

ik heb hem gekocht
maar hij heeft niet het hok gekocht

ik wel
dus dat is ook van mij

mijn konijn zit in mijn hok

[mijn vader heeft betaald
dus :
mijn vaders konijn zit in mijn vaders hok]

ik heb dus geen konijn
en ook geen hok
maar wel een vader

en het konijn heeft geen hok
maar denkt mijn vaders konijn dat ook?
of denkt hij:

ik heb een hok
en ik heb een mens
die maakt het hok schoon

een hokschoonmaakmens

en dat ben ik

KLEUR MIJ WIT

Teken een spook dat een glas melk drinkt terwijl het in de sneeuw wandelt met een witte wolf.

WOORDSOMMEN

Meestal rekenen wij met getallen. Maar je kan dat ook met woorden doen. Hieronder staan een paar 'woordsommen':

Geel + blauw =

Boterham + kaas =

Groot – zwaar =

Groot - heel groot =

Lief : klein =

Mooi x rood =

Groot + groot =

Veel + weinig =

Soms : drie =

EEN ZO LELIJK MOGELIJKE TEKENING

Geef je leerlingen de opdracht om een zo lelijk mogelijke tekening te maken. Een mooie tekening maken is ten strengste verboden. Daar staat straf op. Je leerlingen werken individueel en je weigert elke steun of begeleiding. Op het einde organiseer je een tentoonstelling. De hele groep bekijkt de tekeningen. Zijn ze in hun opzet geslaagd?

Is iedereen het erover eens dat de tekeningen lelijk genoeg zijn om voor 'lelijk' door te gaan?

Ga met hen een gesprek aan over de begrippen 'mooi' en 'lelijk'.

OGEN DICHT

Geef je leerlingen deze blinde opdracht:

Teken een gezicht met je ogen dicht.

Check daarna met hen of neus, ogen, oren en mond min of meer op de juiste plaats staan.

Of net niet?

ZONDER PEN OF POTLOOD

Laat je leerlingen een tekening maken met alleen maar plakband.

Daarna eentje met alleen maar elastiekjes.

2. TIJD

De voorstelling 'Vreemd Ding' is geen lineair verhaal.

Ze heeft geen klassiek begin, midden en einde.

Tijd speelt er een bijzondere en zeer eigenzinnige rol.

Ideaal om met je klas een paar denk- en doe-opdrachten over tijd te doen.

FILOSOFISCHE VRAGEN OVER TIJD

wat is tijd? | heeft tijd altijd bestaan? | bestaan er verschillende soorten tijd? | kun je de tijd stoppen? | komt er ooit een einde aan de tijd? | als er geen mensen zouden bestaan, zou er dan tijd bestaan? | stel je eens voor dat de tijd dubbel zo snel zou gaan, zou je dat dan merken? | kunnen we tijd maken voor iets of iemand? | zou de wereld kunnen bestaan zonder tijd? | kun je te laat komen als er geen tijd zou bestaan? | is te laat hetzelfde als niet op tijd? | kan te laat soms beter op tijd zijn dan te vroeg? | mensen zeggen wel eens: beter laat dan nooit, klopt die uitspraak altijd en in alle situaties? | kan je te laat doodgaan? | heb jij soms het gevoel dat je te laat of te vroeg geboren bent? | hoe komt dat? | waarom leven kinderen in een eeuwigheid terwijl voor grote mensen de tijd vliegt? | welke kleur heeft de tijd? |

ACHTTIEN GEDICHTEN EN EEN BOEK

Wat als je de tijd zou kunnen terugspoelen, stopzetten of forwarden naar een verre toekomst?

Dat zijn thema's waar kinderen graag en veel mee bezig zijn.

Toch is en blijft tijd een moeilijk ding.

Dat wist Augustinus ook al die 17 eeuwen geleden reeds zei: 'Als iemand me vraagt wat tijd is, weet ik het, maar als ik het wil uitleggen, weet ik het niet.'

Om je te inspireren om met je klasgroep het gesprek aan te gaan over tijd, hieronder 18 gedichten en 3 boeken over de verschillende aspecten en invalshoeken van tijd.

17 van de 18 gedichten zijn van Bette Westera.

Ze komen uit haar boek 'Was de aarde vroeger plat?'

Eentje is van Willem Wilmink.

<http://www.bettewestera.nl>

Hoe weet je dat de tijd bestaat?

De tijd zit in de gaten in je broek.
De tijd zit in het hoofd van oude mensen.
De tijd zit in de schimmel op de koek.
De tijd zit in verwachtingen en wensen.
De tijd zit in een pasgeboren kalfje in de wei.
De tijd gaat om en door, maar nooit voorbij.

De tijd zit in de smaak van oude kaas.
De tijd zit in ruïnes van kastelen.
De tijd zit in de baard van Sinterklaas.
De tijd zit in verlangen en vervelen.
De tijd zit in een brommer willen hebben, of een boot.
De tijd zit in het leven én de dood.

De tijd zit in een opgegraven bot.
De tijd zit in het boek dat jij gaat schrijven.
De tijd zit in de hemel en in god,
in ruzies en in rimpelige lijven.
De tijd zit op de zolder van een oude boerderij.
De tijd zit in de kip én in het ei.

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Hoe zou het zijn als de tijd niet bestond?

Soms stel ik mij mijn opa voor,
zo oud als ik nu ben.
Mijn opa Bas, een jongen die
dezelfde rode jas had
als ik nu heb.

Ik vraag me af
of ik hem dan herken
en of we vriendjes zouden zijn
als hij in onze klas zat,
of ik in die van hem.

Zou hij dan ook het liefste taal doen?
En was hij –net als ik-
de kleinste jongen van de klas?
En was hij even blond?
Hij was natuurlijk nog niet kaal toen,
de jongen die mijn opa werd
maar die het nog niet was.

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Kan de tijd echt vliegen?

Op waaidagen
vliegt de tijd
je om de oren

Op saaidagen
staat de tijd stil

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Waar blijft de tijd?

Voorbij tijd verdwijnt in zwarte gaten.
Zo gaat het en zo zal het altijd gaan.
Vandaag verdwijnt. Je doet er weinig aan.
Die gaten zijn oneindig hol
en nog bijlange na niet vol.
Je moet voorbij tijd toch ergens laten?

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Hoe dood je de tijd?

De tijd kun je doden
met kruit en geweren,
met kruisende degens,
met spiesen en speren.

Met vechtende vuisten,
met knuppels en knuisten,
te voet en te paard,
te vuur en te zwaard.

Met stalen kanonnen,
met knotsen van hout,
en kokende olie.
Zo maak je hem koud.

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Kan de tijd verdwijnen?

Vandaag verdween
zo rond de klok van één
het uurtje tussen één en twee uur 's nachts.

Het is sindsdien
niet meer gezien.
Wie zag er rond dit tijdstip iets verdachts?

Signalement:
vrij donker en vrij klein.

Wie heeft er tips?
Wie weet waar het kan zijn
of is geweest?

Vertel het ons, bel 112.
Een misdrijf wordt gevreesd.

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Is er altijd morgen weer een dag?

Morgen is er weer een dag,
beweerde opa Jaap.
Diezelfde nacht is hij gestorven,
zomaar in zijn slaap.

Nu is het morgen.
Niet voor hem, zijn dagen zijn voorbij.
Maar wel voor oma Jennifer,
voor mama en voor mij.

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Hoe voelt het als de tijd stopt?

Soms stel ik mij voor
dat ik doodga
en hoe dat zal zijn:
Heel anders?
Wel jammer?
Best spannend?
Misschien zelfs wel fijn,
Zoiets als de achtbaan?

Daar gaan we.
Ik voel dat ik val.
Ik val in het niets,
in de donkerte van het heelal.

Ik val uit de tijd
in het nergens
van ooit,
voor de knal.

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Wanneer ben je ergens op tijd?

Als ik niet nog even snel
mijn nieuwe trui had aangedaan,
niet voor twee gevulde koeken
langs de bakker was gegaan,
niet de Beukstraat had genomen,
maar de Populierenlaan,
als ik vier minuten eerder
op het pleintje had gestaan,
zou ze dan zijn blijven wachten?
Was het dan misschien nog aan?

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Kun je langzamer zijn dan de tijd?

Ik ben altijd te laat
Voor de tram
Voor de trein
Voor verstoppertje doen
en hem niet hoeven zijn

Voor de les
Na de gym
Bij de bus
Op ballet
Voor een feest
Met een vraag
Uit het bad
In mijn bed

Voor het grootste stuk taart
Voor de mazelenprik
Altijd weer
want de tijd
gaat veel sneller dan ik

En iedereen roept
om de beurt of in koor:
'Schiet eens op'
'Niet zo traag'
'Maak eens voort'
'Loop eens door'

Maar straks ben ik groot
Dan word ik piloot
en vlieg met de nieuwste Concorde
door de tijd heen en weer

Hé, ik hoor ze niet meer.
Ik ben eindelijk sneller geworden !

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Duren uren altijd even lang?

Een uur telt altijd evenveel seconden
en klokken draaien steeds dezelfde ronde.
Maar duren uren altijd even lang?
Een paar minuten wachten op de gang
duurt langer dan een uur met vriendjes spelen.
En als ik me een uur zit te vervelen
dan staat de grote wijzer bijna stil.
Dan kruipt de tijd voorbij.
Wat een verschil!

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Kun je alle tijd hebben ?

‘Hebt u even, winkelier?’

‘Wij hebben álle tijd.
Tijd van nu en van weleer,
voltooid verleden tijd,
even tijd, oneven tijd,
toekomstig en verleden,
lange lappen eeuwigheid
en kleine stukjes heden.
Alle tijd tot volgend jaar
en tijd tot tien voor elf.
Tijd voor vragen, voor elkaar,
voor thee en voor jezelf.
Goede tijd en slechte tijd
[die krijgt u 's zomers gratis
bij drie kwartier vakantietijd]
Maar 'k zie dat het al laat is.
De winkel sluit vandaag op tijd,
u moet dus snel beslissen.
Verloren tijd, vergeten tijd,
en tijd voor muizenissen.

Tijd voor op de camping,
aan een beek of bij een vuurtje...’

Wat een keuze! Doet u maar
zo'n klein verloren uurtje.’

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Kun je door de tijd reizen?

In mijn toffe tijdmachine
kan ik zelf de tijd bedienen.
Zie je deze twee panelen?

Nee, niet met die hendel spelen
of je zult voorgoed verdwijnen
in de tijd van de Romeinen!

Nee, niet op die toetsen drukken
of je zult verongelukken
door een schop van hele grote
groene dinosauruspoten.

Nee, blijf af van die pedalen
of je zult voorgoed verdwalen
in de straten van Pompeï.

Galileo Galilei
zat er ook een keertje aan.
Had ie dat maar niet gedaan.
Hij is nooit meer teruggekomen.
Heeft –tot ergernis van Rome-
sterrenkijkers uitgevonden
die bij ons al lang bestonden.
Galileo, uit mijn klas,
die opeens verdwenen was
toen hij deze schuif verschoof...

Niet proberen, ben je doof?
Ook niet aan dat knopje draaien.
Ook niet ... zie je wel, daar ga je !

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Wanneer begint iets?

Het bidden van de buizerd,
het wachten op de worm.
Het duiken naar het kuikentje,
de stilte voor de storm.

De weken voor de weeën,
de dagen voor de dood.
Het dralen voor het durven,
het moment van bijna bloot.

Het bang zijn voor de bommen,
de stilte na de klap.
Het hopen op het huilen
na het vallen van de trap.

Het nemen van de strafschop,
het staren naar de bal.
Het lichten van de bliksem
En het wachten op de knal...

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Wanneer begin je met bestaan?

Ik ben een kind van bijna tien,
maar voor ik werd geboren
bestond ik al een hele poos.
Ik was al van tevoren
een baby in mijn moeders buik.
Ik groeide uit een eitje.
Dat eitje was ik voor de helft.

Het zat er al een tijdje.
Toen kwam het op een mooie dag
mijn vaders zaadje tegen.
Dat zaadje was ik ook al half.

Ik ben nu dus geen negen,
en ook niet bijna tien.
Ik ben ik weet niet hoeveel jaar.
Zo oud als mama's ei
en papa's zaadje bij elkaar.

[Bette Westera | Was de aarde vroeger plat?]

Was er al *iets* voor de aarde bestond?

Ooit was alles donker
Ooit was alles stil
Alle dagen waren nacht
Niets klonk hard en niets klonk zacht
Er was nog geen verschil

Er waren geen geluiden
Er was nog niets te horen
Er klonk misschien wel ergens iets
maar nergens waren oren

Stille nacht
geen glimpje licht
Een verre vonk misschien
Maar nergens waren ogen
die dat vonkje konden zien

Alles was nog donker
Alleen maar zwart heelal
En toen kwam
god weet waar vandaan
de allereerste knal ...

[Bette Westera | Was de aarde vroeger *plat*?]

Komt de *toekomst* naar je toe?

Vaar ik
mijn eigen toekomst in
Een zee van tijd
die voor me ligt
en waar ik in verdrinken kan?

Of ligt de toekomst achter me
en roei ik
met de riemen die ik heb
bij mijn verleden tijd vandaan?

[Bette Westera | Was de aarde vroeger *plat*?]

Kinderen zijn vaak bezig met 'later als ze groot zullen zijn'.
Ze dromen van de fantastische dingen en [helden]daden die ze dan zullen doen.
Een geweldig gedicht over grote moed en het kleine durven:

Jij en ik

Later zul je bij me wonen.
Later zijn we met z'n beiden.
Dat bedenk ik soms, wanneer je
giechelt met de and're meiden.

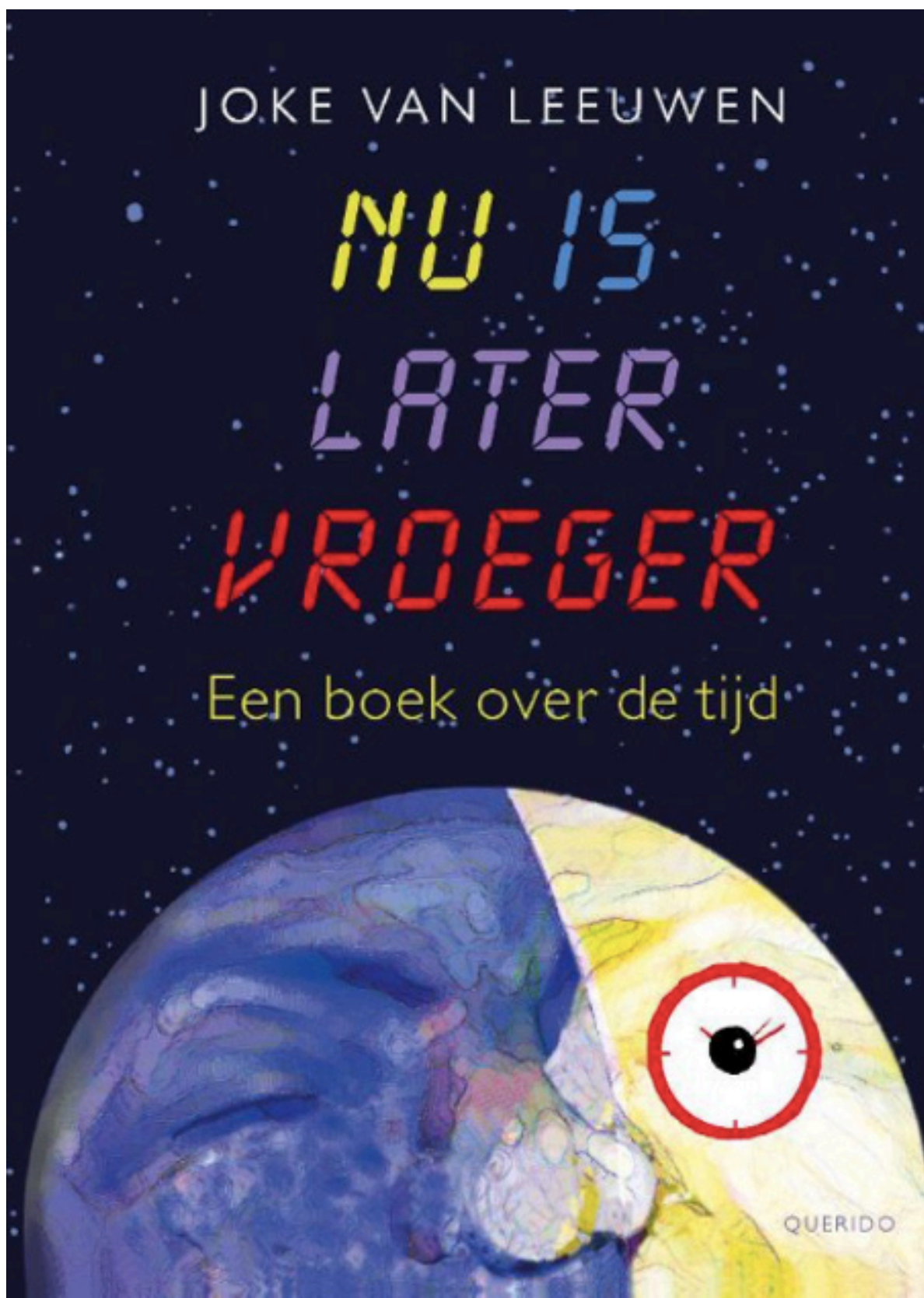
't Is voorlopig nog maar beter
om de zaak geheim te houden,
'k zal je nog maar niet gaan zeggen
dat ik van je ben gaan houden.

Later ga ik reizen maken
heel alleen, naar verre landen,
en daar ga ik mensen redden,
redden met mijn eigen handen.

Iedereen zal in de kranten
van mijn grote daden lezen.
"Waarom zou die mensenredder
zo ontzettend moedig wezen?"

Niemand zal de waarheid weten,
jou alleen zal ik 't vertellen:
later, als ik zó beroemd ben
dat ik bij je aan durf bellen.

[Willem Wilmink | Verzamelde liedjes en gedichten | p. 182]

Waarom?

Omdat het een heerlijk boek is over de tijd.

Voor iedereen vanaf een jaar of tien tot 122 jaar en vijf maanden.

Wat en waarover?

Waar kun je twee dagen achter elkaar jarig zijn? Weten honden hoe laat het is? Waar is 10 oktober 1582 gebleven? Wat is een yoctoseconde?

De tijd is iets waarover je je kunt blijven verwonderen. Want wat is tijd nu precies? Joke van Leeuwen vertelt er op een heldere manier over, met tekst en heel veel beeld. Over hoe de tijd kan zijn begonnen bijvoorbeeld, hoe die steeds preciezer werd bijgehouden, waarom je je niets van je geboorte herinnert, hoe tijd werkt in stripverhalen, en nog veel meer ...

Citaat:

Tot slot nog een paar doe-opdrachten over 'tijd.'

Einstein wist het al.

Dat tijd relatief is, merk je volgens hem heel simpel: het maakt immers een groot verschil of je een uur doorbrengt 'met je gat op een gloeiend hete kachel of met je geliefde in bed'.

Uurwerken zijn slechts een manier en methode om tijd te meten.

Ze zijn de tijd niet.

Kloktijd is de meetbare tijd, de manier waarop wij een dag opsplitsen in uren en minuten.

Maar onze menselijke beleving van tijd verschilt van activiteit tot activiteit. Zo lijkt de tijd voorbij te kruipen wanneer we iets doen waar we geen plezier aan beleven. En op andere momenten lijkt de tijd voorbij te vliegen. Onze ervaring van tijd staat hierdoor vaak haaks op de gemeten tijd.

Het is plezant om kinderen dingen te laten doen die hen tijd anders laten ervaren.

Haast je. Geen tijd te verliezen 😊

HOE LANG DUURT 1 MINUUT?

Laat de kinderen van je klas rechtstaan met genoeg ruimte om zich heen zodat ze mekaar niet hinderen.

Vraag hen om hun ogen dicht te doen.

Als ze denken dat er 1 minuut voorbij is het de bedoeling dat ze stilletjes op hun hurken gaan zitten.

Jij houdt de klok in de gaten.

Als de minuut voorbij is, mogen ze hun ogen terug opendoen.

Je zal versteld staan: sommige kinderen gaan al na 5 seconden zitten.

Bij anderen duurt het langer, soms tot 2 of meer minuten.

Maar er zijn er ook die vrijwel exact na 60 seconden gaan zitten.

DE TIJD WEGEN

'Weeg' de tijd eens in plaats van hem te meten.

Hoeveel gram zand is er nodig voor 15 seconden [zandloper]tijd?

DE TIJD IN WOORDEN VANGEN

Zoek woorden die exact 1 seconde duren

[ik verklap er twee: Mississippi en eenentwintig]

en tel dan luidop met die woorden:

een eenentwintig, twee tweeëntwintigs, drie drieëntwintigs...

zevendertig Mississippi's...

Tijd krijgt plots een heel ander gevoel.

DE TIJD TELLEN IN GROOTOUDERS EN SCHILDPADDEN

Een mens wordt in ons land gemiddeld 80 jaar oud.

Bepaalde schildpaddensoorten worden gemakkelijk 150 jaar oud.

Tel eens in 'grootmoeders of grootvaders' en in schildpadden in plaats van in jaren. Hoeveel opa's is de guldensporenslag geleden?

Hoeveel schildpadden is het gebouw van jouw school?

Tijd krijgt daardoor op slag een andere dimensie.

DE TIJD VASTHOUDEN

Laat de kinderen ervaren dat herinneringen een manier zijn 'om de tijd vast te houden, en dat je een 'loopje kan nemen met de tijd' door iets in een 'loop' (herhaling, lus) te stoppen.

Vraag heb om een foto van zichzelf als baby mee te brengen.

Bespreek met hen de vraag 'of zij nog dezelfde mens zijn als toen?'

DE TIJD BELEVEN: MAAK ZELF EEN ZANDLOPER

Zolang kinderen nog worstelen met 'klok lezen', zijn zandlopers duizend keer handiger om hen gevoel voor tijd te laten beleven.

Natuurlijk bestaan er 'prefab' zandlopers: van 3,5,10,15,...minuten.

Maar het is plezierig om de boel eens om te draaien: laat de kinderen van je klas zelf zandlopers maken en daarna meten hoeveel seconden of minuten hun zandloper aangeeft.

Wat heb je nodig?

- fijn, wit en heel droog zand | keukenzout doet het ook prima
- [droge] kleurstof voor voedingsmiddelen
- twee transparante petflesjes met schroefdop | met glazen buisjes of borden kan het ook
- een hamer en een nagel
- lijm en/of ducttape

Hoe doe je het?

Kleur het zand/zout met de [droge] kleurstof voor voedingsmiddelen.

Lijm de twee schroefdoppen van de flesjes op elkaar.

[Of maak met ducttape/touw de 2 borden of flesjes aan elkaar vast]

Maak met nagel en hamer een klein gaatje in de schroefdoppen/deksels.

Vul de ene fles met gekleurd zand/zout.

Draai de twee schroefdoppen weer vast.

Draai de fles met zand/zout om en meet de tijd van je eigenste zandloper.

